

Christen Unie

RUIMTE VOOR ELKAAR

Verkiezingsprogramma 2023-2027

ChristenUnie Waterschap Vallei en Veluwe

Verkiezingsprogramma 2023- 2027

ChristenUnie Waterschap Vallei en Veluwe

Definitieve versie, zoals vastgesteld in de Algemene Ledenvergadering van 19 januari 2023

Ruimte voor elkaar

In de regio Vallei & Veluwe moet de komende jaren veel gebeuren. De afgelopen jaren hebben we zowel heel droge als heel natte perioden meegemaakt. Het is de taak van het waterschap om steeds te zorgen voor voldoende water, goede waterkwaliteit en waterveiligheid.

Als ChristenUnie geloven we dat het mogelijk is die taak goed uit te voeren. Samen met inwoners, samen met andere politieke partijen, samen met andere overheden, samen met ondernemers en onderwijsinstellingen: samenwerken met elkaar zodat inwoners, boeren, natuurbeheerders en ondernemers daar de vruchten van plukken. Ieder zijn eigen deel en samen het geheel.

In samenwerking zijn we als Nederlanders altijd goed geweest. Daarom is ons motto bij deze verkiezingen 'Ruimte voor elkaar'. Ook al zijn we verschillend en denken we verschillend over thema's, alleen door goed samen te werken kunnen we iets bereiken. Het is belangrijk om dat hardop tegen elkaar te zeggen. Veel mensen ervaren dat gevoel van samen namelijk helemaal niet zo. Zij voelen dat er vooral óver hen in plaats van mét hen gepraat wordt. Niet voor niets hingen veel boerengezinnen de afgelopen tijd de vlag ondersteboven. Als noodkreet aan de overheid en samenleving. Ruimte voor elkaar betekent: naar elkaar luisteren bij zo'n schreeuw om hulp. Als waterschap kunnen wij niet zonder de boer bij het onderhouden van het landschap en de bescherming van biodiversiteit.

Wij hebben wel een eigen mening over wát er moet gebeuren. Die mening staat in dit verkiezingsprogramma. In dit programma leggen we uit waarom het belangrijk is om uw stem uit te brengen op de ChristenUnie en waar we aan willen werken in de komende vier jaar. Het is ook bedoeld om andere partijen uit te nodigen daarop te reageren, zodat duidelijk wordt op welke thema's we kunnen samenwerken.

Zelf hebben we bij het schrijven van dit verkiezingsprogramma samengewerkt met de ChristenUnie kandidaten voor de Provinciale Staten van Gelderland en Utrecht. Ook daarvoor kunt u op 15 maart 2023 naar de stembus. Provincie en waterschappen zijn twee verschillende overheden. Daarom ben ik blij dat we het er helemaal over eens zijn dat water heel bepalend is voor de ruimtelijke inrichting van onze omgeving. Zo staat het trouwens ook in het Regeerakkoord en de Kaderbrief Water en Bodem.

Voor het waterschap betekent dit dat we de komende jaren extra goed zullen meedenken over vragen zoals: Waar kunnen extra woningen worden gebouwd? Waar kunnen we extra waterbuffers aanleggen? Hoe werken we sámen met de natuur, in plaats van dat we planten en dieren verstoren? Wat zijn de maatschappelijke opbrengsten van innovaties en investeringen die we doen? Welke consequenties hebben keuzes die we nú maken voor onze kleinkinderen?

Juist omdat we als ChristenUnie gericht zijn op samenwerking en ruimte voor elkaar willen bieden, ben ik blij dat onze lijst zo divers is. Bij de eerste tien kandidaten op de lijst staan vrouwen en mannen met een achtergrond in het bedrijfsleven, agrarische sector, natuur, onderzoek, onderwijs, ontwikkelingssamenwerking, communicatie en bestuur. Op de kandidatenlijst staan verder veel vertegenwoordigers vanuit de gemeenten in de regio Vallei & Veluwe.

Zo zorgen wij ervoor dat er voor alle stemmen ruimte is om gehoord te kunnen worden. Wat ons samenbindt is het woord 'rentmeesterschap'. Wij geloven dat God de aarde gemaakt heeft, en óns de zorg voor de aarde heeft toevertrouwd. Daarom voelen we ons verantwoordelijk om in actie te komen en de taken van het waterschap goed en integer uit te voeren. En we beseffen óók dat we afhankelijk zijn van diezelfde God, die een mooi plan heeft met deze wereld.

Ik wens u veel plezier bij het lezen van dit verkiezingsprogramma en nodig u uit om daarop te reageren: Welke mogelijkheden tot samenwerking ziet u?

Carlo van Dijk

Lijsttrekker

Inhoudsopgave

Ruimte voor elkaar	4
Inhoudsopgave	6
Onze kandidaten	7
Het waterschap werkt in dienst van de samenleving.....	10
Het waterschap biedt perspectief aan Landbouw en Economie	13
Het waterschap bevordert de gezondheid van mens en dier	16
Het waterschap beschermt tegen de bedreigingen van water	18
Het waterschap werkt klimaatbestendig	20
Het waterschap werkt circulair en energieneutraal.....	23
Het waterschap zorgt voor natuur en milieu	25
Het waterschap brengt water en recreëren samen	27
Het waterschap gaat verantwoord om met uw geld	29

Onze kandidaten

	Naam	Woonplaats
1.	Carlo van Dijk	Oldebroek
2.	André Lokhorst	Woudenberg
3.	Margreet Kramer - Schutte	Amersfoort
4.	Mark Zandvoort	Wageningen
5.	René Vlug	Putten
6.	Kees de Heer	Amersfoort
7.	Jos Verdam	Renswoude
8.	Janneke Krabbendam	Ede
9.	Niels Zoeteman	Apeldoorn
10.	Gijs van den Brink	Elburg
11.	Rolf Sloots	Oldenbroek
12.	Koos van Aller	Voorthuizen
13.	Jolanda de Heer - Verheij	Veenendaal
14.	David Jan van Harten	Ede
15.	Kees den Uijl	Heerde
16.	Margriet Walraven	Soest
17.	Pieter de Vos	Bunschoten
18.	Marleen Treep - Wolfswinkel	Woudenberg
19.	Jaap van de Poll	Elburg
20.	Maarten Jan van de Fliert	Harderwijk
21.	Pieter Plug	Ede
22.	Alice van de Steeg	Nunspeet
23.	Marinus Kers	Hattem
24.	Huig Markus	Renkum
25.	Liesbeth Urbach - Bakker	Ermelo
26.	Wout van den Brink	Leusden
27.	Wim van den Berg	Epe
28.	Judith Zomer	Wageningen
29.	Tonnis van Dijk	Scherpenzeel

30.	Roy Bruins	Baarn
31.	Dianne de Kwant - van Lagen	Voorthuizen
32.	Harke Dijksterhuis	Nijkerk
33.	Henk van Laar	Rhenen
34.	Johan van der Heide	Eerbeek
35.	Peter van 't Hoog	Ede
36.	Carla Dik - Faber	Veenendaal
37.	Gerard van den Brandhof	Putten

Het waterschap werkt in dienst van de samenleving

Water vormt een blauwe draad in de bijbel. Zonder water zou er geen leven zijn. Bij de schepping heeft God ordening aangebracht in dag en nacht, water en land. Hij richtte zich daarna op de planten en dieren en tot slot was de aarde klaar voor de schepping van mensen.

Nederland is een deltaland en drijft letterlijk en figuurlijk op water. Waterschap Vallei en Veluwe beheert een deel van die delta. Het stukje schepping waar ze voor verantwoordelijk is, bestaat uit het water van de Veluwe, een hoger gelegen stuwwal, en de randgebieden daaromheen zoals de Gelderse Vallei, de IJsselvallei en de polders langs de randmeren.

Als ChristenUnie zien we de zorg voor Gods schepping en dus voor zowel Gelderse en Eemvallei als Veluwe als onze opdracht. Op basis daarvan nemen wij bestuurlijke verantwoordelijkheid in het Waterschap als zelfstandig bestuursorgaan in Nederland. Deze basis leidt ons tot rentmeesterschap: de aarde is in bruikleen en wij moeten daarvoor goed rentmeesters zijn. Dat betekent niet uitputten van de aarde, gebalanceerd en afgewogen

gebruik bevorderen en rooibouw of slecht gebruik van water of de aarde tegengaan. De mens en zijn behoeftes zien wij niet als de maat der dingen! We maken keuzes en zoeken daarbij naar balans tussen ecologie en economie, tussen welzijn en welvaart en tussen beschermen en benutten. We doen dat met het oog op de intrinsieke waarde van de schepping, onze kinderen en kleinkinderen en richten ons daarbij op de lange termijn. Financiën zijn voor ons niet bepalend, maar volgend voor het beleid. We staan wel voor zorgvuldig en gedegen financieel beleid.

De ChristenUnie Vallei en Veluwe wil bewust meebouwen aan een eerlijke en transparante overheid. We zijn ook daarom zélf aanspreekbaar op ons handelen. Wij zijn goed bereikbaar, en geven rekenschap van ons handelen wanneer dat gevraagd wordt.

Wij vertegenwoordigen u in het waterschapsbestuur. We zijn dus goed benaderbaar en aanspreekbaar over ons werk. Uw visie mag u altijd met ons delen, graag zelfs!

De basis voor een waterschap dat zich dienstbaar inzet voor de samenleving is dat het waterschap een zelfstandig overheidsorganisatie is, met een eigen democratisch mandaat. Het waterschap is verplicht om belangen zorgvuldig te wegen maar staat ook voor de verschillende functies die maatschappelijk van breed belang zijn. Waterveiligheid, voorkomen van droogteschade en wateroverlast, en het tegengaan van bodemdaling zijn maatschappelijke functies. Keuzes die gemaakt worden kunnen daardoor nooit iedereen altijd van dienst zijn. We gaan daar zorgvuldig mee om en hebben oog voor de pijn die gepaard gaat met het afwegen van belangen en maken van keuzes.

De ChristenUnie kiest voor:

- 1. Gelijke kansen voor iedereen.** De ChristenUnie gelooft in de kracht van de parlementaire, democratische rechtsstaat. Het waterschap heeft een zelfstandig gekozen bestuur waarvoor iedereen evenveel meetelt. Als burger en als kiezer.
- 2. Heldere communicatie over wat we doen.** Bij alle ingrepen in onze leefomgeving moet worden ingezet op heldere communicatie met omwonenden en betrokkenen, belanghebbenden en belangstellenden. Burgers verdienen tijdig de juiste informatie, moeten ruimte hebben om hun belang uit te spreken en mee te praten over de gekozen richting. Hierbij geven we duidelijk aan wat we als overheid wel en niet kunnen doen. We benoemen de pijn die gepaard gaat met het maken van keuzes.
- 3. Het versterken van het vertrouwen tussen overheid en haar inwoners.** De democratie kan alleen bestaan bij de gratie van het vertrouwen van burgers. Dat vertrouwen moet worden teruggewonnen en versterkt. Om te werken aan het vertrouwen zorgen wij voor een betrokken, wijze, transparante en toekomstgerichte bestuurscultuur. Een cultuur waarin de overheid zelf de regels en wetten naleeft en erop vertrouwt dat burgers dat ook doen. Wij doen dat in de wetenschap dat ook wij fouten maken. Wij staan open voor gesprek en geven fouten toe. Ook als dat geld kost.

4. **Maatwerk burgerparticipatie.** We streven ernaar dat inwoners, bedrijven organisaties, kennisinstellingen en medeoverheden vroegtijdig en volwaardig betrokken worden bij gebiedsprocessen en projecten. Dit stimuleert gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een duurzame ruimtelijke inrichting. Participatie voor, door en met publieke en private partners. wij vinden het belangrijk dat het uitdaagrecht voor iedereen snel wordt ingeregeld. Maatwerk betekent niet dat iedereen zijn zin krijgt, wel dat elk belang transparant mee wordt gewogen in uiteindelijke besluiten.
5. **Serius nemen van adviezen.** De adviezen van de Rekenkamer Ombudsman en Bezwaaradviescommissie moeten zeer zwaar meewegen in de besluiten van het waterschap. Wij kijken hier alleen van af als we daar zwaarwegende redenen voor hebben.
6. **Gedrag dat helpt de opgaven te realiseren wil de ChristenUnie belonen en aanmoedigen.** De wateropgave is een brede maatschappelijke opgave. Het realiseren daarvan vraagt inzet van iedereen. Dat dragen we voortdurend uit. We nodigen niet alleen overheden, maar ook maatschappelijke organisaties, economische partijen en inwoners uit om bij te dragen. Alleen samen kunnen we dat bereiken wat nodig is. De inzet van anderen stimuleren we door bijdragen aan de opgave te belonen. Een van de mogelijkheden is het leveren van een subsidie of een financiële bijdrage. Wij denken daarbij concreet aan:
 - a. De transitie van agrarisch grondgebruik naar extensief landgebruik subsidiëren zodat hogere peilen mogelijk zijn.
 - b. Subsidies voor maatregelen ter vermindering van waterverbruik en waterafvoer zoals regenton subsidie, ontharding van tuinen en bedrijfsterreinen, gebruik van grijs water voor toilet en tuin.
 - c. Het gesprek met grootverbruikers van water aangaan om te zoeken naar besparingsmaatregelen voor water.
 - d. Campagnes die gedrag beïnvloeden, zoals korting op openluchtbaden om daarmee het enorme waterverbruik van zwembadjes in tuinen te verminderen.
 - e. Mogelijk maken dat alle basisschoolkinderen in het werkgebied een keer een gemaal en RWZI hebben bezocht.

Het waterschap biedt perspectief aan Landbouw en Economie

Klimaatverandering is aan de orde van de dag. We zien steeds vaker langdurig droge periodes én wateroverlast door grote hoeveelheden neerslag. De ChristenUnie wil daarom werken aan balans tussen droge voeten aan de ene kant en het beperken van droogte aan de andere kant. In Nederland zijn we kampioen water afvoeren. Dat onnatuurlijke proces heeft ernstige gevolgen voor de ecologie en biodiversiteit. Voor de ChristenUnie worden water en bodem leidend voor het inrichten en het gebruiken van onze leefomgeving. Daarom vinden we dat we zorgvuldig moeten omgaan met de verschillen van grondgebruik om grondwaterstanden aan te passen.

De economie werkt in dienst van de samenleving en niet andersom. Wij willen ruimte bieden aan ondernemers die waardevolle diensten leveren aan de samenleving, met oog voor de omgeving waarin deze bedrijven actief zijn. Daarbij is niet het uitgangspunt om te streven naar maximale groei, maar naar maximale bloei. De agrarische sector is van groot belang voor onze voedselvoorziening en levert een belangrijke bijdrage aan de economie in

Nederland. Dagelijks zetten de vakmensen binnen de landbouw zich in voor veilige voeding, het onderhouden van het landschap en de bescherming van biodiversiteit.

Er zijn echter ook problemen in de landbouw. Intensieve landbouw beïnvloedt de waterkwaliteit negatief door vermisting als gevolg van uitspoeling van (kunst)mest en stelt eisen aan het waterpeil die op sommige plekken onhoudbaar zijn. De uitstoot van stikstofverbindingen naar de lucht draagt daarnaast bij aan een slechte waterkwaliteit en extra druk op gebieden die last hebben van verdroging. Voor de ChristenUnie ligt de nadruk daarom op de omschakeling naar kringlooplandbouw en innovatie van stalsystemen om de druk op water en natuur te verminderen.

De ChristenUnie kiest voor:

- 7. Innovatie voor het herstel van ecologische waarden.** We gaan voor een natuurlijke inrichting van het watersysteem. De ChristenUnie ziet ook mogelijkheden voor innovatie, zeker bij de waterzuiveringstaak. Waterfabriek Wilp is hiervan een goed voorbeeld. Gebruik van gebiedsvreemd water op de Veluwe wordt zoveel mogelijk beperkt door eisen te stellen aan de infiltratie en winning van grondwater.
- 8. Het bevorderen van innovatieve gewasbeschermingsmiddelen.** De doelen uit de Kaderrichtlijn Water en de effecten voor ecologie, bemesting en gewasbeschermingsmiddelen kunnen we niet halen als we op de huidige manier verder gaan. De ChristenUnie vindt dat we door innovatie van gewasbeschermingsmiddelen de kwaliteit van het water en onze natuur sterk kunnen verbeteren. We zetten bovenal in op preventie in de vorm van spuitvrije zones langs waterlopen en inzet van agro-ecologische principes (zoals minder kwetsbare gewassen, gewasdiversiteit, ruime rotaties, strokenteelt en het bevorderen van een weerbaar bodemleven en natuurlijke vijanden). Als ingrijpen dan alsnog nodig is, op basis van goede monitoring, kiezen wij voor een verschuiving naar biologische middelen. Bovendien wil de ChristenUnie het vervangen van kunstmest door meer natuurlijke kunstmestvervangers bevorderen.
- 9. Kringlooplandbouw.** De ChristenUnie wil boeren graag helpen om zoveel mogelijk hun kringloop te sluiten en te bevorderen dat dit op nationaal/regionaal niveau haalbaar is. Kringlooplandbouw is beter voor de bodem en het water. Waar het mogelijk is werken we samen om een toekomstgerichte landbouw te ontwikkelen. Tegelijk betrekken we de consumenten hierbij door goede voorlichting te geven over hun koopgedrag. Als waterschap kunnen we hieraan een belangrijk bijdrage leveren. We doen dit in lijn met het beleid van de Rijksoverheid en in de gebiedsprocessen in het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Het waterschap moet hier een proactieve en blijvende rol in spelen.
- 10. Een waterschap dat samenwerkt voor een duurzame leefomgeving.** De ChristenUnie kijkt niet alleen naar de kerntaken (schoon, voldoende en veilig water), maar ook naar de ontwikkeling van een duurzame (leef)omgeving. Dat kan

een waterschap niet alleen. De ChristenUnie wil dat het waterschap dat doet in samenwerking met andere overheden, ondernemers, maatschappelijke organisaties en het onderwijs.

11. Investeren in kennis over water. Nederland is wereldkampioen watermanagement. De ChristenUnie wil blijven investeren in deze kennis in samenwerking met de andere waterschappen, overheden en kennisinstellingen. De ChristenUnie wil jonge mensen betrekken bij watervraagstukken via scholen en jeugdbesturen. Zoals water ons verbindt met de hele wereld en haar bewoners, zo willen wij onze kennis en vaardigheden met hen delen, nationaal en internationaal. We nemen daarom ook actief deel aan kennisnetwerken om de activiteiten van waterschap Vallei en Veluwe uit te dragen in de Nederlandse watersector en om actuele kennis het waterschap binnen te halen. Zo werken we volgens de laatst bekende expertise en knowhow, bijvoorbeeld rondom de ruimtelijke kwaliteit bij hoogwaterbescherming en herstel van beekdynamiek samen met de Wageningen Universiteit en Rijksuniversiteit Groningen. We bevorderen dit actief, zowel financieel als via inzet met kennisuitwisseling.

Het waterschap bevordert de gezondheid van mens en dier

Voldoende schoon en gezond water in de leefomgeving is van groot belang voor de gezondheid van mens en dier. Ook de landbouw en industrie hebben groot belang bij zoet water. Maar de aanwezigheid van voldoende en schoon water is steeds minder vanzelfsprekend. Daarom is het enorm belangrijk om met zorg om te gaan met het beschikbare zoete water en het vergroten van de kwaliteit hiervan. De ChristenUnie zet daarom maximaal in op behoud van zoveel mogelijk zoet water van een zo goed mogelijke kwaliteit. Dat doen we bij voorkeur op een zo natuurlijk mogelijke manier.

De ChristenUnie kiest voor:

- 12. Aanpakken van watervervuiling.** Watervervuiling pakken we streng aan. De vervuiler betaalt de kosten voor het opruimen van de vervuiling. Botulisme en blauwalg worden zoveel mogelijk bestreden. We werken aan verbetering van de kwaliteit van het water uit de waterzuiveringen. Effluent mag geen afbreuk doen aan de kwaliteit van het oppervlaktewater.

- 13. Water zuiveren bij de bron.** Bij nieuwbouwprojecten willen we in afstemming met gemeenten kleinschalige RWZI's in de wijk realiseren, waar afvalwater (geconcentreerd) wordt opgevangen, gezuiverd en omgezet naar grondstoffen of energie (vergisting). Hiermee beperken we de rioolcapaciteit en vergroten het (afval)waterbewustzijn.
- 14. Duidelijkheid over de beschikbaarheid en verdeling van grondwater.** We werken op grondwater samen met Rijk, Provincies, Gemeenten en belanghebbende sectoren, met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Voor iedereen moet duidelijk zijn wie waarvoor verantwoordelijk is. Graag maken we gezamenlijke afspraken over een grondwaterverdringingsreeks. We streven naar zoveel mogelijk waterbeheer onder één dak, water beweegt zich immers in één systeem en dus moet ook de verantwoordelijkheid voor grote grond- wateronttrekking overgeheveld worden naar het waterschap.
- 15. Het juiste grondgebruik op de juiste plaats kan problemen voorkomen.** Bij het toestaan van nieuwe functies in een gebied, moet rekening gehouden worden met de kwantiteit en kwaliteit van het beschikbare water in een bepaald gebied. Op deze manier voorkomen we problemen in de toekomst. Waterschap Vallei en Veluwe zit daarom aan tafel bij de gemeenten om het belang van water in te brengen bij ruimtelijke ontwikkelingen. En bij grondgebruik in projecten letten we op de toelevering en/of verwerking van af te voeren gronden in het kader van duurzaam (her)gebruik van grond.

Het waterschap beschermt tegen de bedreigingen van water

De ChristenUnie wil dat wij en de generaties na ons, veilig in Nederland kunnen wonen en werken. Het waterschap zorgt voor de bescherming tegen water. Sterke dijken, goed onderhouden waterkeringen en een waterbestendige omgeving zijn van levensbelang.

Veiligheid is niet vanzelfsprekend. We moeten blijven investeren om ons te beschermen tegen de gevaren van teveel en te weinig water. De zomer van 2021 is daar een goed voorbeeld van met ongekend hoogwater in de grote rivieren en enorme overstromingsschade in Limburg. De perioden van ernstige droogte in 2018 en 2019 lieten zien dat dijken ook hier gevoelig voor kunnen zijn.

De ChristenUnie kiest voor:

- 16. Veilige dijken.** Het veranderende klimaat stelt hogere eisen aan het ontwerp én het beheer van dijken. Het uitvoeren van deze taken heeft daarom prioriteit. De verwachting is dat de waterafvoer in de grote rivieren en beken steeds meer met

pieken gepaard gaat en de druk op de dijken en kades vergroot. De dijken en kades moeten bestand zijn tegen hoge piekafvoeren en langdurige droogte. We werken hierin samen met andere overheden in het Deltaprogramma en het HWBP. We streven naar een goede ruimtelijke inpassing van dijken wat hand in hand gaat met dijkverbetering.

17. Het goed informeren van inwoners en bedrijven over de mogelijke waterrisico's.

Veel inwoners van Nederland zijn zich niet bewust van het gevaar van water en van het wonen in een laaggelegen delta. Omdat de waterschappen hun werk goed doen, beseffen veel mensen niet hoeveel inspanningen en middelen dit vergt en wat de impact kan zijn van achterstallig onderhoud. Meer voorlichting en educatie is nodig om de bewustwording hierover te vergroten en het belang en bestaansrecht van waterschappen onder de aandacht te brengen.

18. Het maken van slimme locatiekeuzes. Het waterschap stimuleert om meer waterbewust te wonen en te werken: wonen op lage, overstroombare plaatsen met een kwetsbare waterhuishouding moet worden ontmoedigd. Zo hopen we te voorkomen dat extra grondstoffen, CO₂ en energie nodig is om bijvoorbeeld woningen of grond op (te) lage plaatsen droog te houden. Het waterschap kan hierbij strenger adviseren bij de watertoets voor nieuwbouwprojecten om spijt en hoge reparatiekosten in de toekomst te voorkomen. Het waterschap stuurt hier ook actief op in gesprek over de omgevingsvisies van gemeente en provincie. Onze eigen 'Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) is daarvoor de leidraad.

19. Het benutten van kansen. Het waterschap moet proactief kansen in ruimtelijke ontwikkelingen voor bijvoorbeeld fiets- en wandelpaden, natuur- ontwikkeling en biodiversiteit van dijken verzilveren. Op deze manier kan op een goedkope manier veel maatschappelijke winst worden geboekt. Vroegtijdig en intensief samenwerken met andere overheden en organisaties is hiervoor noodzakelijk. In onze aanbestedingen voor onder andere groenbeheer is dit standaard een belangrijk criterium. We maaien onze dijken en schonen onze sloten met oog voor natuur. Boeren die oevers en slootkanten natuurvriendelijker willen inrichten, stimuleren we in de planvorming en via subsidies.

Het waterschap werkt klimaatbestendig

Het klimaat is altijd in beweging. Natuurlijke en menselijke invloeden zorgen voor verandering. Sinds de industriële revolutie is de invloed van de mens op het klimaat snel groter geworden. De klimaatverandering die we de afgelopen decennia meemaken, heeft grote gevolgen voor mens, natuur en milieu. Sinds 1900 is de temperatuur in Nederland met bijna 2⁰C gestegen en is de hoeveelheid neerslag gemiddeld met 20-25 procent toegenomen. En ervaringen in 2018, 2019 en 2020 tonen aan dat ook droogte ons flink parten kan spelen.

Nederland is extra kwetsbaar voor overstromingen omdat ons land voor een groot deel onder de zeespiegel ligt. Ook kan klimaatverandering leiden tot een tekort aan drinkwater of onze gezondheid door nieuwe infectieziekten nadelig beïnvloeden.

De ChristenUnie kiest voor:

- 20. Herstellen van het natuurlijke bodem- en watersysteem.** De gevolgen van klimaatverandering kunnen we alleen opvangen door de veerkracht van het natuurlijke bodem- en watersysteem te herstellen, robuuste verbindingen tussen de bebouwde omgeving en het landelijk gebied aan te leggen, klimaatbuffers te realiseren, beekdalen te herstellen en goede afvoer en berging te realiseren.
- 21. De rekening niet doorschuiven naar toekomstige generaties.** De ChristenUnie wil dat de openbare ruimte in Nederland ruim vóór 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is. Wij mogen door onze keuzes onze (klein)kinderen niet opscheppen met torenhoge lasten en niet-beheersbare maatschappelijke vraagstukken. Het klimaat wacht niet op ons!
- 22. Meer water vasthouden in onze bodem.** Herstel van het natuurlijke systeem begint met het vergroten van de infiltratie van regenwater in de bodem. Het vasthouden van water in de bodem neemt in stedelijk én landelijk gebied de laatste tijd sterk af. Door meer water vast te houden krijgen we bij hevige regenval minder wateroverlast en is tijdens droogte blijft water langer beschikbaar om verkoeling te bieden. Hooggelegen zandgronden moeten worden ingezet als belangrijke strategische zoetwatervoorraden. Het waterschap wordt proactief partner in studies en planvorming naar de Veluwe als aanvullende strategische zoetwatervoorraad. Dit grondwater vormt in tijden van droogte een belangrijke bron en buffer (verbinding) tussen natte en droge perioden. Daarnaast kan het waterschap door middel van convenanten stimuleren om naaldbomen te vervangen door loofbos om verdamping tegen te gaan.
- 23. Meer inzicht op het oppompen van water uit de grond en uit het oppervlaktewater.** Ook moet er werk worden gemaakt van regionale verdringingsreeksen zodat inwoners, boeren en tuinders duidelijkheid krijgen over de beschikbaarheid van water in tijden van droogte, als de vraag naar water vele malen hoger ligt dan de beschikbaarheid ervan. Hierbij moeten concrete afspraken over de verdeling van grondwater (verdringingsreeksen) gemaakt worden met Vitens en de provincies. De ChristenUnie is voorstander van het afsluiten van convenanten over het verminderen van het oppompen en het actiever aanvullen van grondwatervoorraden. Dit gebeurt zo veel mogelijk lokaal en met scherpe randvoorwaarden voor gebiedsvreemd water voor wat betreft kwaliteit en kwantiteit. Infiltratieputten op de Veluwe kunnen alleen in het uiterste noodgeval gevuld worden met IJsselwater.
- 24. Vergroenen van stedelijke gebieden.** Stedelijke gebieden zijn veelal verhard en versteend waardoor de natuurlijke veerkracht en sponswerking is verdwenen. Schoon hemelwater wordt grotendeels via het riool afgevoerd en als gevolg hiervan verontreinigd. Minder verharding (meer infiltratie van hemelwater, minder hittestress), meer groen (verkoeling, biodiversiteit) en vergroting van

blauwgroene daken is hard nodig. Het waterschap stimuleert en ondersteunt gemeenten in het ontharden van de stedelijke ruimte.

25. Ondersteunen van burgerinitiatieven. Voor klimaatbestendige dorpen en steden hebben we fysieke groene ruimte zoals parken, wadi's, daken en tuinen nodig. Maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering te verzachten, moeten steeds meer opkomen uit burgerinitiatieven: meer groene daken en groene tuinen, stimuleren van gemeenten om zelf openbare ruimte te vergroenen. De aanwezigheid van water maakt woonwijken mooier en verhoogt de kwaliteit van een wijk, mits goed aangelegd om ziekten en slechte waterkwaliteit te voorkomen. Wij willen dan ook stimuleren dat bij de aanleg van wijken maximale aandacht is voor een mooie, natuurlijke, ecologisch waardevolle inrichting aangelegd volgens de beste principes die bekend zijn. Het waterschap zet zich in om doorspoeling en verbinding van stedelijk water te bevorderen en werkt hierin via convenanten samen met gemeenten.

Het waterschap werkt circulair en energieneutraal

De ChristenUnie wil dat waterschappen uiterlijk in 2050 volledig circulair zijn. Dat betekent een omwenteling en omdenken in de manier waarop we omgaan met grondstoffen en onze leefomgeving. Door energie te besparen én op te wekken, grondstoffen te besparen én te hergebruiken, wordt de impact op de natuur en milieu beperkt en de regionale economie versterkt.

Dat vraagt een grote inspanning van ons allemaal: alle producten en diensten moeten zó slim worden ontworpen dat de waarde, herbruikbaarheid, kwaliteit en levensduur voor een lange periode in een gebruikerskringloop is gegarandeerd. Van bezit naar gebruik, van afval naar grondstof, van eenmalig benutten (lineair) naar sluitende kringlopen (circulair). Als waterschappen passen we dit principe toe bij de inkoop, het ontwerp, realisatie en beheer van onze eigendommen en installaties.

Klimaatverandering is een belangrijke aanleiding voor de energietransitie van fossiele naar duurzame, schone bronnen. CO₂-reductie staat hierbij voor de ChristenUnie centraal.

Duurzaam energiegebruik is noodzakelijk voor een CO₂-arme samenleving in 2050. Om de nationale klimaatambities te halen, moet Nederland de energietransitie versnellen. Waterschappen hebben een belangrijke rol hierbij.

De ChristenUnie kiest voor:

- 26. Zoveel mogelijk hergebruik van materialen.** De ChristenUnie vindt het vanuit verantwoord rentmeesterschap belangrijk dat bestaande (rest)materialen zoveel mogelijk worden hergebruikt. De rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) van het waterschap zijn belangrijke 'hubs' waar schoon water, energie en grondstoffen worden teruggewonnen uit rioolwater. De ChristenUnie is daarom voorstander van een doorstart van de Waterfabriek Wilp. We willen dat Waterschap Vallei en Veluwe voorloper en voorbeeld is in het zuiveren van water.
- 27. Benutten van lokale kringlopen.** Nieuwe materialen zijn bio-based en bij voorkeur lokaal geproduceerd in een kringloopeconomie met nieuwe verdienmodellen. Bij het onderhoud van wateren en dijken vrijkomende biomassa wordt lokaal als bodemverbeteraar verwerkt als bouwsteen in de kringlooplandbouw. Onze eigen bedrijfsvoering wordt zo snel mogelijk volledig duurzaam en ingebed in lokale kringlopen.
- 28. Opwekken en besparen van energie.** De waterschappen leveren een belangrijke bijdrage aan de verduurzaming van de energieproductie en het energiegebruik in Nederland. De komende jaren wil de ChristenUnie nog meer inzetten op warmtewinning uit rioolwaterzuiveringen, riolen of (oppervlakte) water. Waterschappen moeten rioolwaterzuiveringsinstallaties inzetten als hubs voor duurzame energie. Inzet van wijk-RWZI's bij nieuwbouw is daarbij veelbelovend.
- 29. Duurzaam inkopen van materialen.** Waterschappen moeten fors inzetten op duurzaam en sociaal inkopen, bijvoorbeeld duurzame materialen en energiezuinige apparaten en technieken toepassen. Het reduceren van zuiveringsslib en het terugwinnen van warmte en grondstoffen hieruit, zorgt ervoor dat klimaat, mens, milieu en natuur erop vooruitgaan. In alle aanbestedingen van het waterschap wordt dit standaard als criterium meegewogen.

Het waterschap zorgt voor natuur en milieu

We zijn rentmeesters. Dit betekent dat de ChristenUnie verantwoord om wil gaan met onze natuur en het milieu. Deze zijn belangrijk voor mens en dier om zowel lichamelijk als psychisch gezond te zijn en blijven.

De natuurontwikkeling lift mee met een adequaat waterbeheer. We willen in samenspraak met land- en tuinbouwbedrijven biodiversiteit – de verscheidenheid aan planten- en diersoorten - in en om zoveel mogelijk kilometers sloten bereiken. Een grote variatie aan teelten levert een bijdrage aan biodiversiteit. Daarbij moet bijzondere aandacht zijn voor weidevogels en voor de bescherming van bijenkolonies en insecten. Dit geldt ook voor het agrarisch natuurbeheer langs waterlopen.

De ChristenUnie ondersteunt het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Waar mogelijk werken we samen aan een gezonde leefomgeving waarin het goed wonen en werken is. De agrariërs en natuurbeheerders zijn de ruggengraat van landschaps- en natuurbeheer in ons land.

De ChristenUnie kiest voor:

- 30. Versterken van biodiversiteit.** Het waterschap stimuleert en faciliteert de ontwikkeling van een gezonde biodiversiteit. Het ontstaan en behouden van een goede biodiversiteit is een complex samenspel van de waterkwaliteit, maar ook de slootkanten, en andere wateroevers spelen hier een belangrijke rol in.
- 31. Beheren van sloten op een manier die goed is voor de natuur.** De ChristenUnie wil een goed en verantwoord onderhoud van sloten en andere wateroevers. Hierbij wordt rekening gehouden met specifieke omstandigheden.
- 32. Bestrijden van invasieve exoten.** Planten en dieren die niet van nature voorkomen in ons land, vormen vaak een bedreiging voor onze veiligheid, de biodiversiteit en de waterkwaliteit. Daarom moeten ze zo effectief maar ook zo diervriendelijk mogelijk bestreden worden.
- 33. Beperken overlast dassen en bevers.** We bereiden ons samen met andere waterschappen voor op de komst van dassen en bevers op en rond onze waterkeringen. We stellen richtlijnen op en zetten zo veel mogelijk in op preventieve maatregelen. Er is voldoende capaciteit om onze beheerders hierin te trainen.
- 34. Versterken van waterkwaliteit volgens de Europese norm.** Volgens de Europese Kaderrichtlijn Water moet uiterlijk in 2027 in heel Europa de kwaliteit van het water op orde zijn, zowel chemisch als ecologisch. We houden vast aan het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Het waterschap meet en monitort de toestand van de wateren in haar gebied en neemt alle maatregelen die nodig zijn om aan de richtlijn te voldoen voor zover dat de verantwoordelijkheid van het waterschap is. Alleen op die manier blijft ons drink- en oppervlaktewater schoon. Alleen in uitzonderlijke gevallen schalen we de gestelde normering voor bepaalde wateren naar beneden bij.
- 35. Een gezonde visstand.** De ChristenUnie streeft naar een gezonde visstand. Waterwerken worden zo visvriendelijk en passeerbaar gemaakt. Een goede visstand draagt bij aan een gezonde ecologie van de wateren en heeft een positief effect op de waterkwaliteit. Voor de Veluwe maken we daarom extra middelen vrij voor beekvissoorten die het met name in droge perioden zeer moeilijk hebben. Initiatieven om vissen te redden bij droogvallen van beken in tijden van droogte ondersteunen we. Om vervuiling te voorkomen zetten we in op loodvrij vissen in de sportvisserij (voortzetting van de Green Deal).

Het waterschap brengt water en recreëren samen

Het water is belangrijk voor de recreatie. We mogen genieten van het water en de natuur. Denk aan zwemmen, schaatsen, varen of vissen. Het waterschap bevordert dat paden langs het water en de dijken zo veel mogelijk beschikbaar zijn voor wandelaars en fietsers. Ook zorgt het waterschap voor de monitoring van het zwemwater, zodat er veilig gezwommen kan worden.

Soms worden recreietaken of taken ten aanzien van gebieds- en landschapontwikkeling uitgevoerd door het waterschap. Het waterschap is daarbij niet verantwoordelijk voor de financiering. De ChristenUnie wil dat het waterschap vooraf heldere afspraken maakt met de betrokken partijen. Een belangrijke randvoorwaarde voor de ChristenUnie is dat recreatief gebruik van het water niet in strijd mag zijn met de uitvoering van de kerntaken van het waterschap.

De ChristenUnie kiest voor:

- 36. Recreatieve wensen van inwoners.** Zo kan er in overleg met betrokkenen, de gemeente of de provincie, ruimte ontstaan voor de aanleg van wandelpaden, kanovoorzieningen, zwemwatervoorzieningen, vissteigers of bijvoorbeeld een fietsbrug of –pont. We houden Natura2000 natuurgebieden zoveel mogelijk vrij van deze activiteiten.
- 37. Afstemming met de particuliere grondeigenaren.** We willen niet dat het recreatieve gebruik leidt tot overlast voor de omgeving. De plannen moeten daarom worden afgestemd met belanghebbenden.
- 38. Een goede omgang met de Nederlandse historie in en rond het water.** Er moet daarom zorgvuldig worden omgegaan met het watererfgoed zoals waardevolle watermolens, sluizen en gemalen. Bijzondere watergangen zoals beken en sprengen, onderhouden we goed.
- 39. De realisatie van architectonische verantwoorde gebouwen en gemalen.** Bij de aanleg van watergangen, dijken of andere waterinfrastructuur wordt gezorgd dat deze goed worden ingepast in het landschap.
- 40. Goede voorzieningen voor de recreatievaart.** Toeristische routes met afmeerplaatsen en afgiftepunten voor vuilwater vormen de basis voor verantwoorde recreatievaart. Plezierboten moeten hun septic tank niet lozen op onze vaarten en meren. Het waterschap spant zich daarvoor in. Het waterschap maakt met de provincie heldere afspraken over deze taak en de financiering. Als er ruimte bij partijen komt maken we het Apeldoorns kanaal verder toegankelijk voor verschillende vormen van recreatie.

Het waterschap gaat verantwoord om met uw geld

De ChristenUnie vindt dat waterschappen verstandig moeten omgaan met de middelen die zij hebben. Een goede uitvoering van de waterschapstaken staat daarbij voorop. We spannen ons in om een verhoging van de lasten voor inwoners en bedrijven te beperken. Bij de uitvoering van de werkzaamheden moet het waterschap altijd zoeken naar de meest efficiënte en slimme aanpak. Bij een eerlijke verdeling van de waterschapslasten hoort dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Daarbij hebben we in het bijzonder oog voor de lagere inkomens.

Als gevolg van de coronacrisis en de oorlog in Oekraïne zijn de prijzen voor gas- en materialen extreem gestegen. Daarbij leidt de overspannen woningmarkt en bouwsector ook tot schaarste in beschikbare bouwmaterialen en personele middelen. Als gevolg hiervan worden investeringen fors duurder en stijgen de uitvoeringskosten van waterschappen ook ongekend hard. Extra investeren in duurzame opwekking én besparing van energie, maakt waterschappen minder afhankelijk van gas en zorgt dat uitvoeringskosten lager worden. Investeren in een energieneutraal waterschap en een klimaatbestendige omgeving

mogen als gevolg van deze kostenontwikkelingen niet worden uitgesteld of versoerd, maar dienen juist te worden versneld.

De ChristenUnie vindt dat het waterschap zijn taken en werkzaamheden uitvoert tegen de maatschappelijk laagste kosten. We willen vasthouden aan het principe dat de vervuiler of de veroorzaker van een waterprobleem (mee)betaalt aan de benodigde maatregelen. Kosten en lasten willen we niet doorschuiven naar de volgende generaties. Jaarlijks wordt inzichtelijk gerapporteerd over de uitgevoerde werkzaamheden en de besteding van de middelen. Op deze manier wil de ChristenUnie ervoor zorgen dat u weet waaraan het waterschap uw geld besteedt.

De ChristenUnie kiest voor:

- 41. Beheersing van de van de waterschapslasten.** Bij de besluitvorming over investeringen worden de risico's helder in beeld gebracht. Een maatschappelijke kosten-batenanalyse mag hierbij niet ontbreken.
- 42. Benutten van subsidies voor projecten van het waterschap.** Middelen van het Rijk, de provincie of de Europese Unie worden door het waterschap ingezet om boven op de eigen taken extra doelen te realiseren voor natuur, recreatie en landschap. Als het waterschap neventaken uitvoert, dragen de hiervoor verantwoordelijke medeoverheden de kosten.
- 43. Duurzaam financieel beleid .** We verschuiven de kosten niet naar volgende generaties. Om de toekomstige rentelasten tot een acceptabel niveau te beperken wordt een schuldenplafond gehanteerd. Lenen doen we zo min mogelijk.
- 44. Geld voor versnelling naar CO₂-neutraal waterschap.** Financiële voordelen, die waterschappen hebben uit hun eigen fossielvrije duurzame energieopwekking, worden voornamelijk gebruikt voor het doorontwikkelingen van projecten die bijdragen voor het behalen van de klimaatdoelstellingen. Op deze manier versnellen we een CO₂-neutraal waterschap.
- 45. Eerlijke en integere omgang met investeringen.** Voor investeringen willen we afschrijven over de reëel te verwachten levensduur. De ChristenUnie wil kapitaalvernietiging voorkomen en niet meewerken aan boekhoudkundige, fiscale trucs of te risicovolle financiële constructies om een gunstigere lastenontwikkeling voor te spiegelen.
- 46. Gelijke behandeling van particulieren en bedrijven.** We willen voorkomen dat particulieren of bedrijven worden geconfronteerd met onevenredige hoge eigen kosten. Het waterschap zoekt naar maatschappelijke oplossingen om de kosten voor iedereen te beperken.
- 47. Eerlijke kostenverdeling over de verschillende belangencategorieën.** Naar verhouding betalen inwoners nu vaak te veel. Onze uitgangspunten zijn: de vervuiler of degene die het meeste voordeel heeft bij de waterschapstaak betaalt

ook het meest. Bij een volgende herziening van het belastingstelsel, zal dit ons uitgangspunt zijn.

- 48. De overheid is er niet voor alle problemen.** De overheid doet veel, maar kan (en hoeft) niet alles te doen. Als samenleving kunnen we ook het nodige zelf. De ChristenUnie stimuleert zelfredzaamheid en burgerinitiatieven. Het waterschap dient dit waar mogelijk te ondersteunen en te stimuleren.
- 49. Omzien naar minima.** Voor mensen met een kleine beurs kan het in de huidige economische tijd best lastig zijn. De ChristenUnie maakt zich sterk voor een kwijtscheldingsbeleid voor het waterschap dat aansluit op gemeentelijk minimabeleid.
- 50. Samenwerken met andere overheden.** De ChristenUnie wil dat er heldere afspraken zijn over de kostenverdeling tussen overheden. Samenwerking moet leiden tot een zichtbaar positief financieel resultaat voor inwoners en bedrijven.